

OPONENTSKÝ POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE

Název práce: Jazykové uvědomování u dětí na počátku školní docházky

Autorka práce: Mgr. Alena Votrubová

Jazykové uvědomování (v poradenské praxi je užíván pojem jazykový cit) je proměnnou, která ovlivňuje rozvoj celé řady školních dovedností, zejména ty, které jsou vázány na jazyk. Jedná se např. o rozvoj čtenářských či pisatelských dovedností. Existují děti, které mají problémy v jazykovém vývoji a slabší jazykové uvědomování je toho odrazem. U nás jsou řešeny spíše závažnější problémy v jazykovém vývoji, hodnocení dosažené jazykové úrovně nemá dostatečnou oporu v diagnostických nástrojích.

Autorka diplomové práce využila nabídky školitelky a souběžně s projektem GAČR Porozumění čtenému – typický vývoj a jeho rizika provedla paralelní studii, ve které sama realizovala sběr dat u žáků 1. a 2. ročníků ke stanoveným cílům. Zaměřila se zejména na potvrzení statistických parametrů nového diagnostického nástroje v oblasti jazykového uvědomování, který byl pro projekt vyvinut (Šmejkalová, Kucharská) a využívala přitom některé nástroje, které u nás existují a které nebyly používány ve zmíněném projektu. Jedná se zejména o vztah mezi novým nástrojem a Zkouškou jazykového citu (Žlab, 1992). U ní bývá v poslední době diskutována validita, s možným zkreslením vlivem civilizačních posunů (Flynnův efekt). Nově vytvořený nástroj by mohl vhodně rozšířit paletu možných diagnostických nástrojů. Ve svém zkoumání se dále zabývala, zda je v počáteční etapě školního vzdělávání zřejmý rozdíl v rozvoji jazykového uvědomování mezi chlapci a dívkami, případně zda by nemohla mít vliv na rozvoj jazykového uvědomování výuková metoda čtení.

Pro vlastní práci si autorka připravila předpolí rešeršní analýzou, čerpá z naší i zahraniční literatury. Opírá se přitom o jazykové roviny, v rámci kterých můžeme identifikovat i vývoj dílčích jazykových schopností, promítajících se do jazykového uvědomování. Teoretická část netvoří polovinu textu, neboť autorka předvídala poměrně značný rozsah praktické části. Za zásadní problém to nepovažuji. Mohla samozřejmě do teoretické části zařadit i pasáže, které popisují diagnostické přístupy k jazykovému uvědomování, ponechala tento obsah v části, ve které popisuje použité metody.

Práce je vhodně členěna do kapitol, je přehledná, nechybí žádná podstatná část. V empirické části autorka představuje svůj projekt, cílovou skupinu. Kromě zmíněné Zkoušky jazykového citu a Testu jazykového uvědomování byl dále užit Slovník (dle Málkové, Smolíka, 2014), Test rychlého automatického jmenování (převzat z projektu ELDEL), Kostky z Wechlerova testu. Jejich opodstatněné užití vychází z prověřování vztahů mezi jednotlivými testy (tj. prověření souběžné validity).

V rámci plnění diplomového úkolu studentka prokázala, že je schopna zorganizovat výzkum, zpracovat a analyzovat data. Statistické zpracování odpovídá možnostem dle početnosti vzorku (40 dětí, členěných dle školního ročníku, pohlaví a výukové metody čtení), autorka se procvičila v postupech popisné i induktivní statistiky. Adekvátně formuluje hypotézy, nálezy interpretuje. Možná by byla v některých případech možná hlubší interpretace výsledků, což ale může autorka učinit v návazných krocích. Pro projektový tým byly získány velmi důležité nálezy, prokazující v prvním šetření příznivou úroveň reliability nového nástroje, kterou navíc autorka doplnila i položkovou analýzou. Zde si kladla za cíl identifikovat míru shody mezi oběma testy jazykového uvědomování i vyhledat subtesty či úkoly, jejichž plnění je pro děti prvních a druhých ročníků příliš těžké nebo naopak příliš lehké. Dosažené nálezy tak mohou být využity pro úpravu nástroje u této věkové skupiny.

Pro obhajobu doporučuji zhodnotit, jak by bylo vhodné postupovat dál při přípravě nástroje. Lze očekávat podobné výsledky i u starších žáků?

Práce splňuje kritéria kladená na katedře psychologie PedF UK v Praze, nevyskytují se závažné chyby. Je psána kultivovaným jazykem, pouze s občasnými překlepy. Doporučuji proto k obhajobě.

V Praze dne 9.9.2015

doc. PhDr. PaedDr. Anna Kucharská, Ph.D.

Vedoucí diplomové práce